

همایش مطالعات اجتماعی - فرهنگی سادات^۱

دکتر اسماعیل رضایی برجکی^۲

اشاره

جایگاه سادات (خاندان و ذریه پیامبر) در ساختار جوامع اسلامی، چشمگیر بوده و جمعیت آنان معمولاً سیر صعودی و روندی افزایشی داشته است. مسلمانان با توجه به تأکید آموزه‌های دینی بر گرامیداشت سادات، از جمله آیه «قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ» (شوری/۲۳)^۳، کوشیدند با شناسایی نزدیکان و بستگان پیامبر در هر مکان و زمانی، آن‌ها را حرمت نهند و دوست بدانند.

با این حال، حضور و فعالیت سادات در عرصه‌های مختلف اجتماعی، در دوره‌ها و شرایط متفاوت سیاسی و دینی، روندها، مسیرها و پیامدهای گوناگون و پرنوسانی طی کرده است. این نوسان از دوره‌های تحمل دشواری‌ها، کناره‌گیری‌های سیاسی، محرومیت‌های اجتماعی، تحمل زندان‌ها، حضور در جنگ و گریزها و کشتار توسط مخالفان، تا استقرار در شهرها و مناطق مختلف، تشکیل خاندان‌ها، تأسیس حکومت و

۱. این همایش در ۳۰ خرداد ۱۳۹۸ در بنیاد پژوهش‌های اسلامی به میزبانی گروه سادات و مفاخر اسلامی و مشارکت پژوهشکده الذریة النبویة برگزار گردید.

۲. بنیاد پژوهش‌های اسلامی - معاون گروه سادات و مفاخر اسلامی و دبیر اجرایی همایش.

۳. بگو: «به ازای آن [رسالت] پاداشی از شما خواستار نیستم، مگر دوستی درباره خویشاوندان».

قرار گرفتن در رأس هرم اجتماعی را شامل می‌شود.

بدین سان، مطالعه در فعالیت‌های اجتماعی، روند مهاجرت‌ها، چگونگی استقرار، نوع برخورد جوامع محلی با این مهاجران و برعکس، موفقیت‌ها و ناکامی‌ها و تأثیرگذاری‌هایی که این بخش مهم از جامعه اسلامی بر محیط پیرامونی داشته و تأثیری که گرفته‌اند، عرصه بزرگی از پژوهش را برای صاحب‌نظران، پژوهندگان و علاقه‌مندان علوم مختلف انسانی می‌گشاید. از مجرای این بررسی‌ها، می‌توان به گوشه‌های کمتر شناخته شده تاریخ اجتماعی مسلمانان ورود کرد و بخشی از مطالعات تمدن اسلامی را از گذشته تا کنون سامان‌دهی نمود.

در سال‌های اخیر برای پاسخ به نیازی که در جامعه اسلامی به‌ویژه مناطق شیعه‌نشین، برای شناخت هویت مدفونان بقاع و مشاهد و اعتبارسنجی تبارنامه‌های سادات شکل گرفت، بنیاد پژوهش‌های اسلامی از اوایل دهه هشتاد، اقدام به تأسیس گروه تراجم و انساب (در حال حاضر گروه سادات و مفاخر اسلامی) نمود. فعالیت‌های این گروه در دو حوزه کلی متمرکز شده است؛ یکی شرح حال نویسی برای معرفی مشاهیر و مفاخر ایرانی و اسلامی با تأکید بر ناحیه خراسان و دیگری سادات پژوهی و مزارشناسی که گستره جغرافیایی آن بیشتر بر ایران تاریخی و سرزمین‌های پیرامونی آن می‌باشد. بخشی از نتایج این پژوهش‌ها تا کنون به صورت کتاب، مقاله، تأیید و تصحیح تبارنامه‌ها و نشست‌های علمی و تخصصی به جامعه علمی عرضه شده است. در حوزه شرح حال نویسی، می‌توان به انتشارشش جلد مشاهیر مدفون در حرم رضوی، تدوین دانشنامه مشاهیر توس و مشهد و تک‌نگاری‌هایی درباره بزرگان علمی خراسان و به‌ویژه مشهد اشاره کرد.

در حوزه سادات پژوهی و مزارشناسی، می‌توان به نشر دفتر نخست مزارات ایران، تدوین مجموعه درخت طوبی (تشجیر و تحقیق منابع انسابی کهن)، طراحی و اجرای طرح بزرگ اطلس تاریخی سادات ایران، انتشار کتاب نسب‌شناسان مسلمان، خاندان‌های دانشور سادات ایران و چند اثر دیگر، اشاره نمود. افزون بر این، برقراری ارتباط با جامعه مخاطب و

پاسخ‌گویی به درخواست‌ها و پرسش‌ها درباره هویت بقاع متبرکه و نسب‌نامه‌های سادات به صورت تأیید و تصحیح تبارنامه‌ها، جزء امور روزانه در این گروه می‌باشد که از این نظر، بنیاد پژوهش‌های اسلامی را به یکی از معتبرترین مراکز پاسخ‌گویی در سطح کشور و تا حدودی کشورهای همسایه تبدیل کرده است.

بخش دیگری از فعالیت‌های بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی در زمینه سادات پژوهی و مزارشناسی، برگزاری نشست‌ها و همایش‌های تخصصی است که اغلب با همکاری مراکز مرتبط با این موضوع در سطح کشور و منطقه صورت گرفته و خواهد گرفت. از جمله می‌توان به برگزاری نشست تخصصی نقش تمدنی سادات با همکاری پژوهشکده الذریه النبویه قم و کنگره ملی غیاث‌الدین با مشارکت سازمان اوقاف در سال ۱۳۹۷ اشاره کرد.

همایش «مطالعات فرهنگی - اجتماعی سادات»

این همایش با هدف بررسی نقش و جایگاه تمدنی سادات در جوامع اسلامی، برگزار گردید. سخنرانان و صاحبان مقاله در همایش، فعالیت‌های فرهنگی، سیاسی و علمی سادات را در قالب خاندان‌ها، شخصیت‌های برجسته و مزارات مورد کندوکاو و گفت‌وگو قرار دادند.

در ابتدای جلسه، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر جلائیان، معاون پژوهشی بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ضمن خوشامدگویی به مهمانان، گزارشی از فعالیت‌های بنیاد در زمینه سادات پژوهی و مزارشناسی به شرکت‌کنندگان ارائه نمود. پس از آن، آیت‌الله سیدمحمدجواد علوی بروجردی به بیان دیدگاه‌های خود پرداخت. ایشان ضمن تأکید بر اهمیت موضوع سادات، این توجه را از دو منظر مورد ارزیابی قرار داد. یکی اینکه سادات به عنوان یک مسئله فقهی، موضوع احکام شرع قرار می‌گیرند و در آن منظور از سادات،

همه فرزندان بنی هاشم هستند. منظر دوم، مصادیق «القربی» در آیه مودت^۱ و سوره کوثر است که برمبنای نظربیشتر مفسران شیعه و سنی، منظور ذریه رسول الله از طریق صدیقه کبری علیها السلام می باشند. اما وقتی موضوع سادات به طور کلی مطرح است، فرزندان و نسل صدیقه کبری علیها السلام و امیرالمؤمنین علیه السلام، هر دو را در بر می گیرد. در ادامه، ایشان با اشاره به اینکه در سال های اخیر، بسیاری به دنبال تأیید سیادت و برخی هم مدعی سیادت شده اند، بروز مشکلات و آسیب هایی درباره تأیید نسب نامه ها را خاطر نشان نمود. به گفته ایشان، احراز سیادت برای افراد، از دورا ممکن است؛ یکی داشتن نسب نامه و دیگر اشتهار در بین مردم. نسب نامه ها نیازمند تحقیق زیادی است و با توجه به عدم چاپ بسیاری از منابع انساب، لازم است که این منابع شناسایی و منتشر شوند. افزون بر اینکه منابع انساب تا قرن پنجم و حداکثر قرن هفتم هجری دارای اتقان نسبی هستند و بعد از آن دچار پریشانی می شوند و اختلاف های زیادی در مورد نسب ها به وجود آمده است. طریق اشتهار نیز راه دوم تأیید سیادت است که بزرگان و علمای بلاد می توانند در آن نقش داشته باشند. همچنین بررسی سنگ قبرها و استشهاد محلی برای این منظور کارایی دارد.

آیت الله علوی در پایان با اشاره به نقش تقریبی سادات در میان مذاهب اسلامی، استفاده از این ظرفیت را از طریق دارالنقابیه ها ممکن دانست. با توجه به از بین رفتن نهاد نقابت، ایشان تأکید نمود که لازم است این مراکز در ایران و سایر ممالک اسلامی احیاء شود تا از طریق ارتباط با سادات، بتوان معارف اهل بیت علیهم السلام را به مناطق مختلف جهان ارائه داد.

سخنران دوم، آیت الله شیخ محسن اراکی - دبیر کل مجمع تقریب مذاهب اسلامی - بود. وی در ابتدا بر این نکته تأکید کرد که مسئله سادات، یک موضوع تشریفاتی نیست؛ چون جایگاه اهل بیت و عشیره رسول الله صلی الله علیه و آله تشریفاتی، یعنی فقط برای احترام نیست. اینکه احکام خاصی بر ذریه رسول الله صلی الله علیه و آله و هاشم مترتب شده است، نیز تشریفاتی

نیست؛ چراکه احکام فقه تشریفاتی نیست؛ بلکه فقه نظام امر و نهی است که اساس شکل‌گیری نظام اجتماعی می‌باشد. اینکه می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ»^۱ (نساء / ۵۸) و بعد می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ»^۲ (نساء / ۵۹)، اشاره به اطاعت دارد که اصل وجود اطاعت، مبنای فقه ما می‌باشد و حق الطاعه الهی، محور نظام الهی است. بر همین اساس مفاهیمی چون بیت، بلد و امت، سه مقوله بنیادی تمدن‌سازی اسلامی هستند که در اینجا از نگاه جامعه‌شناسی اسلامی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند.

اینکه می‌فرماید: «لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ»، منظور از بلد چیست؟ این همان است که می‌فرماید: «وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ» (بقره / ۱۲۴).^۳ در این نظام به هم پیوسته الهی، امامت اساس شکل‌گیری بلد ابراهیمی است که می‌فرماید: «وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ» (حج / ۲۶). این بیت، بیت امامت است که مرکز این بلد است. «وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ * وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدٌ» (بلد / ۲ و ۳). در روایت‌ها، منظور از «و ما ولد» امیرالمؤمنین و فرزندان ایشان تعبیر شده است، و این از باب ابرز مصادیق است؛ چراکه بر اساس مبحث اصولی، در مفاهیم تشکیکی، ابرز مصادیق، ملاک صدق مفهوم است، فرزندان امیرالمؤمنین عَلَيْهِمُ السَّلَامُ و نسل ایشان، ابرز ذریه رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هستند.

آیت الله اراکی، همچنین پژوهشگران را به این موضوع توجه داد که جایگاه بیت را در

۱. خدا به شما فرمان می‌دهد که سپرده‌ها را به صاحبان آن‌ها رد کنید و چون میان مردم داوری می‌کنید، به عدالت داوری کنید.
۲. و چون ابراهیم را پروردگارش با کلماتی بیازمود، و وی آن همه را به انجام رسانید، [خدا به او] فرمود: «من تو را پیشوای مردم قرار دادم.» [ابراهیم] پرسید: «از دودمانم [چطور]؟» فرمود: «پیمان من به پیدادگران نمی‌رسد.»

نظام معرفتی اسلام مورد کندوکاو قرار دهند. اینکه خداوند اراده تطهیر بیت کرده است: ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً﴾ (احزاب / ۳۳) نشان می‌دهد که این بیت در نظام هستی نقش دارد؛ چراکه اراده‌های الهی جزیره‌ای نیست و به هم پیوسته است. بنابراین، مباحث بیت، اهل بیت، منتسبان طبیعی به بیت و از این قبیل مباحث، قابل بررسی‌اند. او در بخش دیگری از سخنرانی خویش، ضمن تأکید بر اینکه خاندان پیامبر محور وحدت جامعه اسلامی هستند، اختلاف ایجاد شده در امت اسلامی را نیز به دلیل مخالفت با اهل بیت علیهم‌السلام دانست. بنابراین، در این زمان که زمانه عود و رجعت به اهل بیت رسول الله است و باید رجعت مرضی که همان رجعت ان‌الذین آمنواست، صورت گیرد، ذریه فاطمه و علی علیهم‌السلام، می‌توانند نقش محوری داشته باشند.

یکی دیگر از سخنرانان این همایش، دکتر سید مهدی زریباف - رئیس مؤسسه پژوهشی مبانی و مدل‌های اقتصاد بومی - بود که در سخنانی به نقش سادات در تمدن اسلامی پرداخت. وی با بیان اینکه آیه ۲۵ سوره حدید^۱ یک آیه تمدنی به شمار می‌رود، اساس تمدن اسلام را نظریه عدالت ولایی معرفی کرد. با توجه به اینکه سیر تمدن اسلامی حرکتی از ولایت علوی به سوی تمدن مهدوی است، در این مسیر باید با یک نگاه تکلیف‌گرا حرکت کنیم. وی ظهور انقلاب اسلامی را نوعی بازگشت به تمدن اسلامی شناساند که کوشید رابطه امت و ولایت را زنده سازد. وی افزود که در آستانه گام دوم انقلاب که تمدن غرب در حال فروپاشی است و در مقابل، تمدن شرق به رهبری چین در حال شکل‌گیری می‌باشد، شکافی ایجاد شده که فرصتی برای تمدن‌سازی اسلامی به شمار می‌رود. نقش سادات در گام دوم انقلاب برای بازسازی رابطه ولایت و امت، می‌تواند مهم باشد.

۱. ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيُقِمْ النَّاسَ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾؛ به راستی [ما] پیامبران خود را با دلایل آشکار روانه کردیم و با آن‌ها کتاب و ترازو را فرود آوردیم تا مردم به انصاف برخیزند، و آهن را که در آن برای مردم خطری سخت و سودهایی است، پدید آوردیم، تا خدا معلوم بدارد چه کسی در نهان، او و پیامبران را یاری می‌کند. آری، خدا نیرومند شکست‌ناپذیر است.

چهارمین سخنران همایش استاد غلام‌رضا جلالی - مدیر گروه سادات و مفاخر اسلامی و عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی - بود که سخنان خود را با عنوان «ابعاد تمدنی نسب‌شناسی و تاریخ خانواده» ارائه نمود. وی نسب‌شناسی را یک مطالعه راهبردی معرفی کرد؛ چراکه خانواده‌ها حاملان اصلی تمدن‌ها به شمار می‌روند و پایداری هر تمدنی به پایداری نظام خانواده است، به‌ویژه دودمان‌های سنتی. وی با برشمردن نمونه‌هایی از خاندان‌های سادات در مشهد، از جمله خاندان شهیدی که مدت دو قرن چراغ حکمت و فلسفه را در این شهر روشن نگه داشتند، به سیاست‌های رژیم پهلوی برای پراکنده کردن این دودمان‌ها اشاره کرد. وی دودمان‌های بزرگ در هر شهر را حاملان و حافظان هنر، معماری، نسخ خطی و روابط فرهنگی دانست که هرگاه این دودمان‌ها ضعیف شوند، در واقع، فرهنگ در آن شهر رو به افول می‌رود. وی افزود: آگاهی به پیشینه خانوادگی از ویژگی‌های خاندان‌های سادات است و به همین سبب بیشترین نسب‌شناسان از سادات بودند؛ در نتیجه آن‌ها می‌توانند به الگویی برای دیگر افراد و خانواده‌ها تبدیل شوند تا به حفظ میراث خود بپردازند. یکی از مسائل مهم در مورد سادات، وجه مهاجرپذیری آن‌ها می‌باشد که در طول تاریخ، بیشترین جابه‌جایی‌ها را داشته‌اند. در این جابه‌جایی‌ها آن‌ها پیام‌های دینی، علمی و... را منتقل کردند و نفوذ این خاندان‌ها در مناطق مختلف، آن‌ها را به کانون‌هایی برای مقابله با افکار تند و سلفی تبدیل کرده است. وی از یک خاندان سادات اهل سنت در درّه فرغانه یاد کرد که با حفظ خطوط فکری و ارتباط‌های اجتماعی، به تنها سنگرمقابله با تبلیغات داعش در آن منطقه تبدیل شده‌اند.

بخش بعدی همایش به ارائه مقالات اختصاص داشت که در آن دو مقاله ارائه شد. نخستین مقاله را با عنوان «نقش سادات در مستندسازی تاریخ‌های خاندانی»، دکتر ابوالفضل حسن‌آبادی - مدیریت اسناد آستان قدس رضوی - ارائه کرد. وی در گزارشی از مقاله خود، اظهار داشت: سادات معمولاً در همه مناطق از خاندان‌های معتبر بودند و به همین اعتبار از جایگاه اجتماعی، سیاسی و مذهبی برجسته‌ای برخوردار شدند. بنابراین،

تاریخ‌هایی که برای آن‌ها نوشته شده است، از منابع خوب تاریخ‌های محلی به شمار می‌روند. در مورد این تاریخ‌ها به چند موضوع باید توجه شود: اول اینکه در تاریخ‌های خاندانی سادات، عموماً وجه دینی و مذهبی پررنگ است، در حالی که از لحاظ سیاسی و اجتماعی هم اهمیت دارند. دوم، اینکه خاندان سادات، منابع و اسناد زیادی در اختیار دارند که مقداری از آن‌ها در مرکز اسناد آستان قدس رضوی موجود است. سوم، مسئله وقف است که خاندان‌های سادات معمولاً دارای وقف‌هایی هستند و همین باعث پیوستگی هویت خاندانی آن‌ها شده است. چهارم، اینکه در سطح جهانی، بیشترین مراجعه پژوهشگران و مردم عادی به مراکز اسنادی و آرشیوی، برای اسناد خانوادگی است، که این اهمیت موضوع را نشان می‌دهد. پنجم، اینکه تاریخ‌های خاندانی سادات معمولاً بر مبنای شرح حال نویسی و شجره‌نویسی تهیه شده است که سلیقه‌ای است و چارچوب مشخصی ندارد. ششم، تاریخ سادات معمولاً توسط نویسندگان بومی و از میان سادات نوشته می‌شود، در نتیجه، عموماً وجه مذهبی و غیرانتقادی دارند و کمتر نگرش تحلیلی یا انتقادی در آن‌ها دیده می‌شود. به همین سبب نویسندگانی که خود از سادات نبودند، کارهای بهتری در این زمینه انجام داده و بیشتر مباحث تاریخی را مورد نظر قرار داده‌اند. حسن‌آبادی در بخش دیگری از گزارش خود، افزود: تاریخ خاندانی، امروزه یک پژوهش جهانی است که در آن شجره‌نامه، شرح حال خودنوشت، اسناد، تاریخ شفاهی و... وجود دارد. پرداختن به تاریخ‌های خاندانی به خصوص سادات، از جهت پر کردن گسست‌های بین نسلی، هویت‌یابی و برجسته‌سازی اطلاعات، اهمیت دارد. وی در پایان یادآور شد که آستان قدس رضوی، بزرگ‌ترین مرکز اسناد خاندانی در دنیا را در اختیار دارد؛ چراکه امور آستانه از جمله پنج کشیک آن چند قرن به صورت موروثی در اختیار خاندان‌های سادات بود و حجم بزرگی از اسناد آن‌ها باقی مانده است. وی همچنین پیشنهاد داد که برای گسترش پژوهش در موضوع سادات، به اعضای خانواده‌های سادات آموزش داده شود تا خود اقدام به گردآوری اطلاعات و پژوهش نمایند.

مقاله دوم را دکتر احمد شفیعی - عضو پژوهشکده الذریعة النبویه - با عنوان «جایگاه

اجتماعی، سیاسی و فرهنگی سادات در جوامع اسلامی و مبانی آن» ارائه کرد. وی با اشاره به اینکه موضوع سادات‌شناسی با یک شبهه بزرگ مواجه است که فقط آن را یک کار میدانی و آماری می‌دانند که اگر این باشد، نیازی به پژوهش و پژوهشگر ندارد. اما اگر معیار علم، ورود عقل در اثبات یا رد آن باشد، در این موضوع نیز باید مورد استفاده قرار گیرد. موضوع سادات‌شناسی هم مبتنی بر مباحث کلان کلامی و فقهی مستند به ادله شیعه و سنی است. سادات پژوهی در واقع، نقطه عطفی در تاریخ تمدن اسلامی به شمار می‌رود. این نوع از پژوهش، جامعه را با امور عینی مواجه می‌کند؛ یعنی برخلاف بسیاری از تحقیقات که در مرحله نظری باقی می‌ماند، سادات پژوهی در عین ایجاد شناخت، نمونه‌های عینی در کوچه و محل را ارائه می‌نماید. به این نکته هم باید توجه داشت که شناخت سادات، فقط یک مسئله شیعی نیست و هم‌زمان به کل جهان اسلام نظر دارد. خاندان پیامبر از همان ابتدا محور وحدت جامعه اسلامی بودند؛ چیزی که اکنون جهان اسلام بسیار به آن نیاز دارد. سادات، نمونه‌های عینی برای وحدت اسلامی را ارائه می‌نمایند؛ از جمله تصوف که همه مذاهب اهل سنت در بستر آن قرار دارند، پیوند عمیق با سادات دارد و بزرگ‌ترین رهبران تصوف که اهل سنت احترام زیادی برای آن‌ها قائل هستند؛ مانند عبدالقادر گیلانی از سادات بودند. در مقابل، سوء استفاده‌هایی هم از بحث سیادت شده است؛ مانند خلافت عباسیان که به اعتبار انتساب به عموی پیامبر و با شعار الرضا من آل محمد، حکومت را در اختیار گرفتند، یا جریان بهائیت و بابی‌گری که با یک سید شروع شد.

یکی از برنامه‌های همایش، رونمایی از کتاب *اطلس تاریخی سادات قم و آوه*، تألیف دکتر سیدحسن حسینی، پژوهشگر گروه سادات و مفاخر اسلامی بود. این کتاب، چهارمین مجلد از مجموعه *اطلس تاریخی سادات ایران* به شمار می‌رود، که سه جلد آن در سال ۱۳۹۷ منتشر شده است. در این طرح، سیر مهاجرت، چگونگی استقرار، خاندان‌ها، مشاهیر، جریان نقابت و تا حدودی نقش سیاسی و اجتماعی سادات هر منطقه از آغاز تا پایان قرن نهم هجری با استفاده از منابع معتبر توصیف و تبیین می‌شود.